

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΑΘ. ΚΟΤΣΙΑΝΟΥ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ, Τ. ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

9⁰ α 64 12

ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ

ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ

96 m.30

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1961

ὁ Ἀναστάσιος Νινῆς ἐλθὼν εἰς Ὀρμιλίαν, χωρίον τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπαρχίας ἀνήγγειλεν ἡμῖν δεινοπαθῶς τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του Μαριγῶς Μαυρουδῆ ἐπισυμβάσαν ἔριδα. Τούτων οὕτως ἐχόντων διαξυγνηόμεθα αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπολλοτριούμεν αὐτοὺς πάσης γαμικῆς συναφείας καὶ ξένους ὅλως ἀποκαθιστώμεν.

1843 Δεκεμβρίου 15 ἐν Πολυγύρῳ»

Ἄλὰ ἀκόμη καὶ στὰ 1879 ἡ κομόπολις ὀνομάζονταν Πολύγερος. Καὶ αὐτὸ συνάγεται ἀπὸ μία ἀπόδειξη μετ' ἡμερομηνία 15 Φεβρουαρίου 1879 τοῦ «ἁγίου Κασσανδρείας Ἀρχιδιακόνου Γαβριήλ», ὅτι εἰσέπραξε γρόσια ἑκατὸν πενήκοντα διὰ ἔξοδα «μεταβάσεώς του στὴ Κασσάνδρα» διὰ τὴν συνδρομὴν τῆς μηνιαίας συνεισφορᾶς τοῦ πολέμου κατ' ἀπόφασιν τοῦ ἰνταρέ Μιζιμισῆ του Καζᾶ Κασσάνδρας¹⁸.

Ἄς μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἐποφεληθῶ τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς γιὰ νὰ κάμω μιὰ εἰσήγηση:

Ὁ Δήμαρχος Πολυγύρου νὰ ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλία γιὰ νὰ ἀνακτήσῃ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ τὸ ἱστορικὸ της, τὸ πραγματικὸ της, ὄνομα: ΠΟΛΥΓΕΡΟΣ. Δὲν εἶναι δὲ πολλὰς οἱ ἀπαιτούμενες γι' αὐτὸ νόμιμες διατυπώσεις.

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ

Μέσα στὸν Πολύγερο ὑπάρχει ἓνας μόνον καθεδρικός καὶ σύγχρονα μητροπολιτικὸς ναὸς ποὺ τιμᾶται στὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, σὲ ρυθμὸ βασιλικῆς, μετ' ἀρκετὸ διάκοσμο καὶ μετ' καινούργιο κωδωνοστάσι¹⁹.

Δὲν εἶναι πολὺ παλὰ ἡ ἐκκλησία αὐτή. Κτίσθηκε τὸ 1836 ὅταν μητροπολίτης Κασσανδρείας ἦταν ὁ πολὺς Ἰάκωβος, ποὺ ἐποίμανε τὴν περιφέρεια αὐτὴ ἀπὸ τὸ 1832 ὡς τὰ 1846 καὶ ἀπὸ Κασσανδρείας ἔγινε Σερρών γιὰ νὰ καταλήξῃ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας μετ' ὄνομα Ἰάκωβος Β' (1861—65). Ἄς λεχθῆ δὲ ἐδῶ ὅτι ἡ κεντρικὴ ἐκκλησία τοῦ Πολυγύρου τιμώτανε πρωτύτερα στὴ μνήμη τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος, ἦταν δὲ αὐτὴ ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου σήμερον εἶναι ἡ ΒΔ γωνία τοῦ τωρινοῦ ναοῦ, πυρπολήθηκε δὲ ἀπὸ τοὺς Τούρκους ὅπως καὶ ὅλος ὁ Πολύγερος στὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

¹⁸ Τὸ κείμενον τῶν ἐγγράφων αὐτῶν ὅπως καὶ πολλῶν ἄλλων ποὺ βρίσκονται στὰ χέρια μου δὲν μπορεῖ νὰ δοθῆ ἐδῶ λόγῳ στενότητος χώρου.

¹⁹ Ὁ Πολύγερος ἔχει καὶ ἐννέα ἐξωκλήσια ἦτοι: τῆς Παναγίας, τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Ὁρσανοῦ πρὸς Δ., τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου πρὸς Β., τοῦ Ἁγ. Χριστοφοῦ πρὸς ΒΑ., τοῦ Ἁγ. Βλασίου καὶ ἓνα ἄλλο τοῦ Ἁγ. Νικολάου πρὸς ΝΔ., καὶ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου πρὸς Ν. Πανηγύρεις ἐπίσημους ἔχει δύο: τοῦ Ἁγ. Βλασίου στίς 11 Φεβρουαρίου καὶ τῆς Παναγίας στίς 15 Αὐγούστου.

OX

Στὸ ὑπέρθυρο τῆς ἐσωτερικῆς πόρτας τοῦ νάρθηκος εἶναι ἐντοιχιωμένη ἀναμνηστικὴ μαρμαρίνη πλάκα μὲ τὴν ἐξῆς ἔμμετρον ἐπιγραφὴν:

Πόθῳ ζέοντι προθύμῳ καρδίᾳ
Ναόν Σου τοῦτον δείμαντο Ἱεράρχα
οἱ παῖδες οἱ σοὶ κάτοικοι Πολυγέρου
ὅπως ἐκ βλάβης καὶ λοιμικῆς τῆς νόσου
σχέπησ' τουτουσί πρεσβεύων πρὸς τὸ θεῖον
ῥύοις δὴ καμὲ καιροῖς ἐμπεριστάτοις
σὸν ἀρχιθύτην τὸν ἐν τῇ Πάτμῳ φύντα
τοῦ ἐν Κασσάνδρᾳ λογικοῦ Σου ποιμνίου
Ὁ Κασσανδρείας Ἱάκωβος
τῷ α ω λ σ' (1836)

Στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ δὲν βρῆκα ἄλλην ἐπιγραφὴν. Στὸ τέμπλο του ὑπάρχει μιὰ μεγάλη εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικολάου ποῦ φέρει τὴν ἐξῆς ἀφιέρωση:

«Αὐτὴ ἡ Ἁγία καὶ σεβαστὴ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐνιστορήθη δι' ἐξόδων τοῦ τιμιωτάτου κυρίου Στεριανοῦ Μαρίνου καὶ ἀφιερῶθη ὡς μνημόσυνον αὐτοῦ τε καὶ τῶν τέκνων του ΑΩΛΕ (1835) χειρὸς Ἰωσήφ Νικηφόρου».

Στὴν εἰκόνα τῶν Ἁγίων Γεωργίου καὶ Ἁγίου Δημητρίου ποῦ εἶναι στὸ ἴδιο εἰκονοστάσι διαβάζουμε: «Αὐτὴ ἡ παροῦσα ἁγία εἰκὼν ἀφιερῶθη παρὰ τοῦ κυρίου Δημητρίου τοῦ Ξενοῦδη καὶ τῶν γονέων του ΑΩΛΣΤ» (1845).

Σ' ἓνα κανδήλι ποῦ εἶναι κρεμασμένο στὸ κέντρο τῆς ἐκκλησίας εἶναι χαραγμένα: «Τὴν παροῦσαν κανδήλαν ἀφιερῶνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἰς τὴν πατρίδα μου ΠΟΛΥΓΕΡΟΝ τῆς Μακεδονίας εἰς μνημόσυνον ἐμοῦ καὶ ὅλων τῶν συγγενῶν μου ΠΑΧΑΡΝΙΚΟΣ Δημήτριος ἐκ Πολυγέρου, Βουκουρέστιον 1846 Σεπτεμβρίου 25».

Τοῦ ἰδίου ἀφιέρωμα εἶναι καὶ ἓνα παλαιὸν εὐαγγέλιο στὸ ἐξώφυλλο τοῦ ὁποῖου εἶναι γραμμένα τὰ ἐξῆς:

«Ἀφιερῶνται τὸ παρὸν παρὰ τοῦ Παχαρνίκου Δημητρίου τοῦ Ἰωάννου Πολυγερινοῦ τῷ ἐν Πολυγέρῳ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου 1837».

Πολὴ παλῆς εἰκόνες δὲν ὑπάρχουν, στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου βρῆκαμε μόνο μιὰ στὸ Ἅγιο Βῆμα, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, πολὺ ἀρχαία, ἐξαιρετικῆς τέχνης καὶ συνεπῶς πολύτιμη. Ἄς τὴν προσέξουν οἱ Ἐπίτροποι²⁰.

²⁰ Ὅσοτερα ἀπὸ τὴν διάλεξη ἔγινε γνωστὸ ὅτι ἡ εἰκόνα αὐτὴ κλάπηκε πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ καὶ ὅτι διεξάγεται ἀνάκριση γιὰ τὴν ἀνακάλυψη τῶν δραστῶν τῆς κλοπῆς.

Θὰ ἤθελα ἐδῶ νὰ προσθέσω καὶ αὐτό. Ἀνάμεσα στὰ ἔγγραφα τοῦ οἰκογενειακοῦ μου ἀρχείου βρίσκονται καὶ πολλοὶ ἰσολογισμοὶ τῶν ἐξόδων καὶ ἐσόδων τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς καὶ τῶν σχολείων τοῦ Πολυγύρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ἐπειδὴ παρουσιάζουν ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον θὰ ἀναλύσω ἕναν:

Φέρει τὴν ἐπικεφαλίδα «Λογαριασμὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τῶν Σχολῶν Πολυγύρου ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1895 ἐπὶ ἡμερομηνίαν τῆς 18 Ἰουνίου καὶ τελειώνει μέχρι τοῦ 1896 τῆς 16 Ὀκτωβρίου».

Τὸ σκέλος τῶν ἐσόδων ἀνέρχεται σὲ γρόσια 13.990, τῶν ἐξόδων σὲ 13.940, ἤτοι ὁ ἀπολογισμὸς παρουσιάζει περίσσειμα 50 γροσίων.

Ἴδου κατὰ λέξιν τὸ ἐνεργητικόν:

1) Ἀπὸ δίσκους καὶ κυργιὰ ὅλον ἄνω διάστημα	7.342
2) ἀπὸ τραγοεμπόρους τοῦ ἔτους 96 τὴν ἄνοιξιν	600
3) ἀπὸ Γιαννάκη Κώνστα (Κότσιανον) τὰ μεταλλεῖα	300
4) ἀπὸ πλάγια κάμπου ἀπὸ Μιχαὴλ Μαρέτη	1.400
5) ἀπὸ γιασλὰ κάμπου ἀπὸ Μιχαὴλ Μαρέτη	2.125
6) ἀπὸ διάφορα χαρίσματα καί, ἐνοίκιον μαγαζίου	167
ἀπὸ ἀντίσπορα	61
ἀπὸ πολυελαίους	94
ἀπὸ στέφανα δέκα τρεῖς	130
ἀπὸ λαγεῖον σχολῆς	57
ἀπὸ μανδῆλια καὶ μαξιλάρια τοῦ Μαστρομιχαήλ	52
ἀπὸ Δ. Πρόγδανον	57
ἀπὸ Παῦλον Φραντσην ἀπὸ λαγεῖα	45
	<hr/>
Σύνολον	13.990

Ἄς ἔλθουμε τώρα στὸ παθητικόν:

Εἰς κάρβουνα ὀκτάδες 2.412	468
εἰς διαφόρους ἐλεημοσύνας	278
εἰς ἔλαιον ὀκτάδας 45	194
μισθὸς τοῦ Βασιλείου Π. Βρεττᾶ καὶ δύο ζεύγη παπούτσια τοῦ ἴδιου	904
εἰς ἄσπρισμα σχολῶν καὶ σταφύλια	63
εἰς πνευματικὸν ἀγώγια καὶ θροφᾶς καὶ δῶρον	162
Εἰς Μαστρο - Μανώλη διὰ πόρτες τῆς ἐκκλησίας καὶ διάφορα διορθώματα	317
Εἰς Βάγια καθάρισμα εἰζόνων καὶ ροδόστομο	50
Εἰς γλυκίσματα τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ λοιπὰ	497
Εἰς τίμιον Σταυρόν, ἀγώγια θροφαὶ καὶ φιλότιμον	348

Εἰς Ὀθωμανικὴν Σχολὴν	700
Εἰς Χρῆστον Αἰκατερινάδην μισθούς του Κάσσανδρον	
Πάλπον	1.300
Εἰς Τσαλιόπουλον μισθόν	1.300
Εἰς Τυρμπᾶ μισθόν	200
Εἰς Ν. Θεοχαρίδην	300
Εἰς ἀγοροφύλακας δι' ἄσκαμνιές, πλάγια, καὶ γαστρά	595
Εἰς Κ. Καραμήτσιον	115
Εἰς Μαρία Κασσανδρέλου	297
Εἰς Φίλιππα Κατσίκα ψωνίσματα δι' ἐργόχειρα	52
Εἰς Μαρία Χαραμῆ διὰ σκούπισμα Σχολείου	150

Ἀπὸ τὰ κονδύλια τοῦ ἰσολογισμοῦ, βγάζομε τὸ συμπέρασμα πὼς ἡ ἐκκλησία διηύθυνε τὰ πάντα, καὶ τὰ Σχολεῖα καὶ τὴν Κοινότητα.

Τὸ κυριώτερον ἔσοδό τους ἦν 1) ἡ προσφορά στοὺς δίσκους καὶ τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν πώληση τοῦ κηριοῦ καὶ 2) Ἡ ἔσοδα ἀπὸ τὴν βοσκὴν τοῦ Πολύγυρου. Ἡ σημασιωδὴ δὲ πὼς ἕνα σημαντικό ἔσοδο τῆς ἐκκλησίας ἦτο καὶ ἡ λαχειοφόρος ἀγορὰ πρὸς διοργάνωσαν.

ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ, ΕΔΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ὁ Πολύγυρος εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας. Ἦτανε πρὶν στὴ Βάλτα τῆς Κασσάνδρας ἡ Μητρόπολις, μεταφέρθηκε δὲ στὸν Πολύγυρο στὰ 1854 καὶ ἐπὶ Μητροπολίτου Ἰγνατίου (1851—1860). Παραθέτομε ἐδῶ ἕνα πίνακα μὲ τοὺς Μητροπολίτας Κασσανδρείας ἀπὸ τότε πὸν ἐγκαταστάθησαν στὸν Πολύγυρο.

1) Ἰγνατίος 1851—1860, 2) Νεόφυτος 1860—1865, 3) Χρῦσανθος 1865—1868, 4) Γρηγόριος 1867—1873, 5) Κωσταντίος 1873—1892, 6) Προκόπιος 1892—1901, 7) Λεόντιος 1901—1903, 8) Ἰωάννης 1903—1907, 9) Εἰρηναῖος 1907—1945, 10) Καλλίνικος 1945—1957²¹.

Σήμερα ὁ Θρόνος χηρεύει, πᾶνε τώρα τρία χρόνια μὲ τοὺς βυζαντινισμοὺς, πὸν χαρακτηρίζουν πολλὰ ἐκδηλώσεις τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας, πρὸς μεγίστην βλάβην ὅχι μόνον θρησκευτικὴν ἀλλὰ καὶ ἐθνικὴν²².

Πρέπει ἐδῶ νὰ σημειωθῇ πὼς ἀπὸ ἐκκλησιαστικὴ ἄποψη ἡ Μητρόπολις Κασσανδρείας ἀναφέρεται κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα σὰν ἐπισκοπὴ τῆς ὁποίας μνημονεύεται Ἐπίσκοπος στὰ πρακτικὰ τῆς νόθου Συνόδου τῆς Ἐ-

²¹ Πλήρη πίνακα τῶν Μητροπολιτῶν Κασσανδρείας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ 17ου αἰῶνος ὡς σήμερα δημοσίευσε ὁ Π. Στάμος «Ὁ Μητροπολίτης Κασσανδρείας καὶ πρῶην Μελενίκου Εἰρηναῖος, Θεσσαλονίκης, 1949, σελ. 191».

²² Στὴν 10 Ἰουλίου 1960 ἐνθρονίσθηκε ὁ νέος Μητροπολίτης Κασσανδρείας κύριος Συνέσιος Βισβίνης, ἀξιὸς Ἱεράρχης καὶ λαμπρὸς ποιμενάρχης.

φέσου, υπογραφόμενος «Ερμογένης Κασσανδρείας πρώτης» και πώς η Μητροπολι Κασσανδρείας υπάγεται πνευματικά, όπως άλλως τε όλες αι Μητροπόλεις των Νέων χωρών, στο Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως.

Ἄς προστεθῆ δὲ ὅτι ἰδιαίτεροι ἦταν οἱ δεσμοὶ τῶν κατοίκων τοῦ Πολυγύρου καὶ ὅλης τῆς περιφερείας τῆς Χαλκιδικῆς μετὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο (ποῦ δὲν ἦταν μόνο ἡ κεφαλὴ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Γένους). Καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ ἀποδοθῆ στὸ ὅτι κατοικεῖτο ἀπὸ ἀμιγῆς Ἑλληνικὸ στοιχεῖο, στὸ ὅτι βρισκόταν κοντὰ στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ στὸ ρόλο ποῦ ἔπαιξε σ' ὅλες τὶς Ἑλληνικὰς ἐπαναστατικὰς κινήσεις τοῦ ὑποδοῦλου ἔθνους. Ἔχω στὴν κατοχὴ μου πολλὰ ἔγγραφα δηλωτικὰ τῶν δεσμῶν αὐτῶν. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ εἶναι καὶ ἓνα ΣΥΓΧΩΡΗΤΗΡΙΟΝ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ὑπογεγραμμένο ἀπὸ τὸν Πατριάρχη καὶ ὁλόκληρο τὴν Ἱερὰ Σύνοδο:

«Ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν συνευχομένων ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν ἁγίων ἀρχιερέων, δωρεὰ τε καὶ ἐξουσία τοῦ Παναγίου Πνεύματος τῇ δοθείσῃ παρὰ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς ἱεροῖς αὐτοῦ Μαθηταῖς καὶ Ἀποστόλοις εἰς τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν τὰς τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίας. . . δεόμεθα πρὸς Κύριον ἵνα ἢ συγχωρημένος καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ἐν Πολυγύρῳ τῆς Ἐπαρχίας Κασσανδρείας Νικόλαος. . .

17 Ἰανουαρίου 1832²³

ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΟΥ

Στὸν Πολύγυρο λειτουργοῦν Σχολεῖα Α) πλήρως ἐξαιτάξιο Μικτὸ Κλασσικὸ Γυμνάσιο μετὰ 397 μαθητῆς (213 ἀγόρια καὶ 184 κορίτσια) στὸ σχολικὸ ἔτος 1959—60. Διδάσκουν ὁ Γυμνασιάρχης Γ. Φιλιππακόπουλος καὶ οἱ καθηγηταὶ Αἰκ. Γεωργιάδου, Μαίρη Μπαρῆ, Σοφία Παπαθανασίου, Παν. Στάμος, Ἀ. Μатσακούφας, Α. Μπάμπης, Π. Ἀμαραντίδης καὶ Κ. Μανιδάκης.

Τὸ Γυμνάσιο στεγάζεται ἀπὸ τὸ 1925 σὲ ἰδιαίτερο διδακτήριον κτιζόμενον σὲ δημοτικὸ οἰκόπεδο στὴν ἱστορικὴ τοποθεσίᾳ «Λειβάδι» μετὰ δαπάνης τῆς Ἐπιτροπῆς Κοινωφελῶν Ἔργων. Τὴν ἐπιτροπὴ αὐτὴ συνέστησαν οἱ κάτοικοι τοῦ Πολυγύρου, οἱ ὁποῖοι καὶ διέθεσαν γιὰ τὴν πραγματοποίησιν

²³ Συγχωρητήριον (συγχωροχάρτι) στὴν ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα εἶναι τὸ ἔγγραφον μετὰ τὸ ὁποῖον παρέχεται ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν. Καθιερώθηκε στὴν ἀρχὴ τῆς Δύσεως ἀπὸ τοὺς Πάπας ἀπὸ τοὺς ὁποίους παρεχωρεῖτο μετὰ ὕλικα ἀνταλλάγματα γιὰ φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς. Εἶχε εἰσαχθῆ καὶ στὴν Ἀνατολικὴ ἐκκλησίᾳ στοὺς ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρόνους.

Σημειώθηκε κατάχρησις τῆς Γερμανίας ὅπου ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Πάπα Λέοντος

των σχολῶν της ὠρισμένους πόρους των ἀπὸ τὴν χειμερινὴ βοσκή τοῦ Πολυγύρου.

Τὸ κτήριο εἶναι σήμερα ἀνεπαρκές, χρειάζονται ἀκόμα δύο αἴθουσες τοῦλάχιστον, διδασκαλίας καὶ τὸ προσωπικὸ τοῦ Γυμνασίου εἶναι ἐλλειπέστατο. Β) Δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως λειτουργοῦν τρία σχολεῖα. 1) Ἐνα ἐξατάξιο μικτὸ μὲ 225 μαθητὲς καὶ μὲ διδακτικὸ προσωπικὸ τοὺς διδασκάλους Ἰ. Δελήμπασην, Στ. Πετροίτσην, Νίκην Καπνοῦ, Χαρ. Δούκα, Ζαφ. Παπανικολάου καὶ Καίτην Μαγδάλη, 2) Ἐνα διτάξιο μὲ 224 μαθητὲς μὲ διδασκάλους: τοὺς Κωνσταντῖνον Μοδικὸν καὶ Γεωργίαν Οἰκονομάκη καὶ 3) Ἐνα μονοτάξιο νηπιαγωγεῖο μὲ 67 μαθητὲς καὶ μὲ διδακτικὸ προσωπικὸ τὰς νηπιαγωγούς Ἄνναν Φινδάνη καὶ Παν. Ζαφειροῦδη. Ἐπιθεωρητὴς Δημοτικῶν Σχολείων στὴ Χαλκιδικὴ εἶναι ὁ Παν. Μελετόπουλος.

Τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ τὸ νηπιαγωγεῖο στεγάζονται σ' ἓνα διώροφο μεγαλοπρεπὲς κτήριο σὲ σχῆμα Π ποὺ βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς πόλεως. Ἡ ἀνέγερσὴ του ἄρχισε στὰ 1909 μὲ πρωτοβουλία τοῦ τότε Μητροπολίτου Κασσανδρείας Εἰρηναίου καὶ μὲ ἀρχιτεκτονικὸ σχέδιο τοῦ πολιτικοῦ μηχανικοῦ Ξεν. Παιονίδου ἀπὸ τὴ Φούρκα τῆς Κασσάνδρας. Τελείωσε τὸ 1913. Ἐοδεύθησαν τετρακόσιες χρυσὲς λίρες ἀπὸ τὸν Κισλᾶ Πολυγύρου, ἄλλες ὀχτακόσιες ἀπὸ δωρεὰς τῶν κατοίκων τοῦ Παλυγύρου καὶ διατέθηκε μὲ μεγάλη προθυμία γενναία προσωπικὴ ἐργασία τῶν Πολυγυρινῶν.

Γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ σχολείου αὐτοῦ, ἐκδόθηκε, μὲ ἐπέμβαση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Σουλτανικὸ Φιρμάνι μὲ τὸ ὅποιο δίδονταν ἄδεια στὴν Ἐκκλήσια τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Πολυγύρου νὰ ἀνεγείρῃ τὴ Σχολὴ στὸ ἀρχαῖο καὶ ἄχρηστο τότε νεκροταφεῖο τοῦ Πολυγύρου, στὸ χωρὸ δηλαδὴ ποὺ βρίσκεται σήμερα ἡ οἰκοδομὴ αὐτῆ. Τὸ φιρμάνι αὐτὸ καταχωρήθηκε στὸ κτηματολόγιο (Ἐμλιάκ - Ντεφτερὶ) τῆς Τουρκικῆς ὑποδιοικήσεως Κασσανδρείας μὲ αὐξοῦντα ἀριθμὸν πράξεως 3407 καὶ μὲ τουρκικὴ χρονολογία 1810.

ΛΙΓΕΣ ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Γιὰ τὰ σχολεῖα τοῦ Πολυγύρου πρὶν ἀπὸ τὸ 1836 δὲν ἔχομε καμμιά πληροφορία εἴτε ἀπὸ τὴν παράδοση, εἴτε ἀπὸ γραπτὸ μνημεῖο. Ὅταν τὸ ἔτος αὐτὸ μὲ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας Ἰακώβου (ποὺ κατήγετο ἀπὸ τὴν Πάτμο) ἀνηγγέρθη ὁ σημερινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου

τοῦ 10ου, δομινικανὸς Μοναχὸς Τσέτεχ ἐσκόρπισε ἀφειδῶς συγχωροχάρτια εἰσπράττοντας χρήματα γιὰ τὴν ἀποπεράτωση τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Ἐναντίον του ἐξηγγέρθη σφοδρότατα ὁ Λουῦθρος καὶ αὐτὸ ἀποτέλεσε τὴν ἀρχὴ τῆς Μεταρρυθμίσεως.

²⁴ Τὸ φιρμάνι αὐτὸ βρίσκεται σήμερα στὰ χέρια τοῦ Ἰωάννου Ἄντ. Παλαμίδου.

Νικολάου, τότε μὲ δαπάνες τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου κτίσθηκε καὶ τὸ πρῶτο διδαστήριον στὸν Πολύγυρο, ἐκεῖ ὅπου εἶναι σήμερον τὸ μνημεῖον τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Κασσανδρείας Εἰρηναίου.

Στὴν ἀρχὴ τὸ διδαστήριον αὐτὸ χρησιμοποιήθηκε ὡς νηπιαγωγεῖο. Ἀργότερα, δυτικῶς, κτίσθηκε καὶ μιὰ ἄλλη αἴθουσα μὲ ἀμφιθεατρικὰ ἔδρανα (τὴν ἐνθυμοῦμαι καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος). Ἐχρησιμοποιοῦντο ὅμως ταυτοχρόνως γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ τὰ κελλιά τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, ποῦ ἦταν 4 ἀνώγεια δωμάτια, δύο ἰσόγεια καὶ μιὰ ἀποθήκη. Στὸ συγκρότημα αὐτὸ στεγάσθηκε ἀργότερα καὶ τὸ διτάξιο Γυμνάσιο.

Τὸ πρῶτον αὐτὸ διδαστήριον τοῦ Πολυγύρου ἦταν ἐφοδιασμένον καὶ μὲ μιὰ βιβλιοθήκη, δωρεὰ τῶν ἀπογόνων ἐνὸς συμπολίτου μας ποῦ πέθανε στὴν Ἀθήνα, τοῦ Γεωργίου Χρυσίδη (θὰ μιλήσουμε πιὸ κάτω γι' αὐτόν).

Ἦταν ἡ βιβλιοθήκη αὐτὴ πολύτιμη καὶ πλούσια. Ἀριθμοῦσε πάνω ἀπὸ δύο χιλιάδες δεμένους τόμους μεγάλης ἀξίας, (στὴ βιβλιοθήκη μου ἔχω δύο βιβλία ἀπὸ αὐτά).

Ἡ βιβλιοθήκη αὐτὴ λεηλατήθηκε ἐν μέρει, ἄγνωστο ἀπὸ ποίους, καὶ τὸ 1904 μεταφέρθηκε στὸ τωρινὸ κτήριο τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ τοποθετήθηκε στὴ βόρειο δυτικὴ αἴθουσα τοῦ κάτω ὀρόφου. Ἐπαθε καὶ δευτέρη λεηλασία, τελειωτικὴ. Λέγεται πὼς κάποιος Γυμνασιάρχης, ὅταν τὸ Γυμνάσιον συστεγάζετο μὲ τὸ δημοτικὸ ὁ σχολεῖο, ἀφῆρεσε τὰ σπουδαιότερα βιβλία καὶ γιὰ νὰ καλυφθῆ, σκηνοθέτησε τὴ λεηλασία. Πάντως πολλὰ βιβλία ἀπὸ αὐτὰ πωλήθηκαν ἀκόμα καὶ στὰ παντοπωλεῖα τοῦ Πολυγύρου.

Καὶ δὲν μπορῶ στὸ σημεῖον αὐτὸ νὰ μὴν ἐξωτεριεῦσω τὴν βαθυτάτη θλίψη ποῦ δοκιμάζω, ὅταν σκέπτομαι ὅτι δὲν ὑπάρχει στὸν Πολύγυρον σήμερον μιὰ βιβλιοθήκη. Εἶναι ντροπὴ μας. Ὁ Δῆμος Πολυγύρου ἄς ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴ σύσταση μιᾶς δημοτικῆς βιβλιοθήκης. . .

Ἀπὸ τὸ ὕλικόν τοῦ παλαιοῦ αὐτοῦ διδαστηρίου, ποῦ ἦταν κοντὰ στὸν Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου σώζονται σήμερον α) ἡ τετράγωνος σφραγὶς τοῦ «Δημοτικὰ Σχολεῖα Πολυγέρου» στὰ χέρια τοῦ σεβαστοῦ πρεσβύτου Κ. Ἰατροῦ, β) μιὰ εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος ποῦ εἶναι ἀνηρτημένη στὰ γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ γ) ἕνας πίνακας τῶν εὐεργετῶν τῶν Σχολῶν Πολυγύρου, ὡς τὶς 25 Ἰανουαρίου τοῦ 1884.

Ὁ πίνακας αὐτῶν τῶν εὐεργετῶν ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ὄνόματα τῶν ἰδρυτῶν καὶ εὐεργετῶν τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων τῆς κωμοπόλεως Πολυγύρου. Ἀναγράφονται δὲ μετ' ἐπαίνων αἰωνίων πάντες οἱ εὐεργεταὶ τῶν σχολῶν καὶ παιδιῶν. Ἡ πατρις ἡμῶν φωνεῖ καὶ τὰ ἔργα των ὑμνεῖ».

1) Ἀρχιερεὺς Ἰάκωβος, ἀρχιερεὺς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ ταύτῃ. 2) Ἀρχαμανδρίτης Διονύσιος Ξηροποταμινὸς ἐκ Πολυγύρου. 3) Ὁσιώτατος Διονύσιος Μοναχὸς ἐκ Πολυγύρου. 4) Στᾶμος Γ. Τσόλτας, ἐκ Πολυγύρου, 5)

Τὰ ὄψιν ἐκείνων ποὺ θὰ ἀναλάβουν τὸ καθήκον αὐτὸ θέτω δυνὸ στοι-
χειῶν:

Πρῶτο: Βάσει τοῦ νόμου 402 τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1914 τὸ Ὑπουργί-
ο Παιδείας ἀνέλαβε νὰ εἰσπράττη τὰ ἐνοίκια αὐτοῦ τοῦ κληροδοτήματος
καταστήματος. Ἀπὸ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1910 ὡς τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1915
τὸ εἰσόδημα ἀνέβηκε σὲ 6082 δραχμὲς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ποὺ κεφαλαιοποιή-
θηκε καὶ κατατέθηκαν στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὸν τίτλο
«κληροδότημα Β. Φραντζῆ ὑπὲρ τοῦ Σχολείου Θηλέων Πολυγύρου».

Τὶ ἔγιναν τὰ χρήματα αὐτά:

Δεύτερο στοιχεῖο: Στὸ ἀρχεῖο μου ἔχω τὸ ὑπ' ἀριθ. 57 τῆς
16 Ἰουνίου 1940 φύλλο τοῦ «Πρωτοπόρου»—ἐφημερίδας ποὺ ἔβγαине τότε
στὸν Πολύγυρο—.

Σ' αὐτὸ δημοσιεύθηκε ἡ εἰδησις ὅτι «χάρις εἰς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ δι-
ευθυντοῦ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου κ. Παραθυρᾶ, ἀνευρέθη τὸ λησμονηθὲν
κληροδοτήμα οὗτινος τὰ εἰσοδήματα ἀνέρχονται σήμερον εἰς τὸ οὐχὶ εὐκα-
ταφρόνητον ποσὸν τῶν 383.971 δραχμῶν». Ἡ εἰδησις αὐτὴ δὲν μπορεῖ παρὰ
νὰ ἦταν ἀκριβὴς καὶ ἀληθινὴ. Τὶ συνέχεια δόθηκε στὴν ὑπόθεσις αὐτῇ; Θέλω
ἐδῶ νὰ προσθέσω καὶ τοῦτο. Βάσει νόμου ἔχει ὀρισθῆ πὼς ὅταν ἡ βούλησις
ἐνὸς διαθέτου καταστῆ ἀπραγματοποιήτη, τότε τὰ εἰσοδήματα τοῦ κληροδο-
τήματος διατίθενται γιὰ τὴν θεραπεία ἄλλων κοινωφελῶν σκοπῶν διὰ κοι-
νῆς πράξεως τῶν ὑπουργείων Οἰκονομικῶν καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρη-
σκευμάτων, ἔπειτα ἀπὸ γνωμοδότησι τοῦ συμβουλίου ἐθνικῶν κληροδοτη-
μάτων.

Καὶ μετὰ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἐπισημαίνω μιὰ ἀσυγχώρητη παράλειψις
τοῦ Δήμου καὶ τῶν σχολείων τοῦ Πολυγύρου. Στὴ μνήμη αὐτῶν τῶν φιλο-
πάτριδων εὐεργετῶν συμπολιτῶν μας—Τρ. Παυλίδου καὶ Βασ. Φραντζῆ—
δὲν ἔγινε οὔτε ἓνα μνημόσυνο. Εἶναι καιρὸς νὰ ἐκπληρώσουμε αὐτὸ τὸ στοι-
χειῶδες μας καθήκον: Νὰ τιμήσουμε τὴν μνήμη αὐτῶν τῶν εὐγενῶν εὐεργ-
γετῶν μας.

ΠΟΙΟΙ ΕΔΙΔΑΞΑΝ

Τὸ κεφάλαιο αὐτὸ γιὰ τὰ σχολεῖα τοῦ Πολυγύρου θὰ ἦταν ἀτελὲς ἂν
δὲν ἔλεγα καὶ ὀρισμένα πράγματα γιὰ τὸ διδακτικὸ προσωπικόν³¹.

Τοὺς δασκάλους ὡς τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Χαλκιδικῆς τοὺς προσελάμ-
βανε (καὶ τοὺς μισθοδοτοῦσε) ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐφορεία. Τὸν διορισμὸ τὸν

³¹ Γιὰ τὴν παιδεία στὴν Χαλκιδικὴ γενικώτερα «ἐπὶ Τουρκοκρατίας» ὡς τὴν
ἀπελευθέρωσι ἔχω συγκεντρώσει πολλὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ βέββαια δὲν ἔχουν αὐτὰ τὴ θέ-
ση τους ἐδῶ στὴ διάλεξι αὐτῇ, ποὺ ἀφορᾷ μόνον τὸν Πολύγυρο.

ὑπέγραφε ὁ Μητροπολίτης Κασσανδρείας, παραθέτουμε δὲ ἐδῶ τὸν τύπο τοῦ «διοριστηρίου ἐγγράφου».

Ἄρ. Πρωτ.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κασσανδρείας

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΝ

Λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὰ ὑπὸ τοῦ προσαχθέντα ἔγγραφα τῶν σπουδῶν αὐτοῦ, ἐφοδιάζομεν αὐτὸν διὰ τοῦ ἐτησίου τοῦδε ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΥ καὶ παρέχομεν αὐτῷ τὴν ΑΔΕΙΑΝ τοῦ διδάσκειν ἐν τῇ Σχολῇ Πολυγύρου τῆς καθ' Ἡμᾶς Ἐπαρχίας κατὰ τὸ Σχολικὸν ἔτος. . . . συμμορφουμένου ἀκριβῶς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἀπέχοντος παντὸς ἀπάδοντος φηρησκευτικῶς, ἠθικῶς καὶ πολιτικῶς.

Ἐν Πολυγύρῳ τῇ

+ Ὁ Κασσανδρείας

Εἶναι γεγονός πανθομολογούμενον, ὅτι στὰ Σχολεῖα τοῦ Πολυγύρου ἐδίδαξαν ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἐκτὸς ἀπὸ τὸ φλογερὸ πατριωτισμὸν τοὺς διακρινότανε καὶ γιὰ τὴν ἄρτια ἐκπαιδευτικὴ καὶ γενικώτερα ἐγκυκλοπαιδικήν τοὺς μόρφωση.

Θὰ ἀναφέρουμε ἐδῶ ποιοὶ ὑπηρέτησαν σὰν δάσκαλοι στὸν Πολύγυρο ἀπὸ τὸ 1880 ὡς τὴν ἀπελευθέρωση.

- 1) Ὁ Ἰωάννης Μακρόπουλος, συγγενὴς τοῦ ἄλλοτε προέδρου τῆς Βουλῆς.
- 2) Ὁ Ἰωάννης Παλαμίδας ἀπὸ τὸν Βελβεντό.
- 4) Ὁ Ἀργύριος Παπαδόπουλος ἀπὸ τὴν Ὁρμύλια.
- + 4) Ὁ Ἰωάννης Κοσμᾶς, ἀπὸ τὸν Πολύγυρο.
- 5) Ὁ Μιχαὴλ Τσακνῆς, δάσκαλος τῆς Τουρκικῆς γλώσσης, ἀπὸ τὸν Πολύγυρο.
- 6) Ὁ Νικόλαος Κάνης, ἀπὸ τὴ Στρατωνίκη.
- 7) Ὁ Γεώργιος Παπανικολάου ἀπὸ τὸν Πολύγυρο, ποὺ σπούδασε ἀργότερα γιαντρός.
- 8) Ὁ Ἀθανάσιος Μ. Ἰατροῦ, ἀπὸ τὸν Πολύγυρο.
- 9) Οἱ Ἰωάννης καὶ Δημῶς Τραγανός, ἀπὸ τὸν Πολύγυρο.
- + 10) Ὁ Χρῆστος Αἰκατερινάκης ἀπὸ τὸν Πολύγυρο.
- 11) Ὁ Σταῦρος Δήμιον ἀπὸ τὴν Ἐπανομή.
- 12) Ὁ Νικόλαος Θεοχαρίδης ἀπὸ τὸν Πολύγυρο.
- + 13) Ὁ Παῦλος Συριάνης ἀπὸ τὸν Πολύγυρο.
- 14) Ὁ Ἰατροῖδης, ἀπὸ τὴν Ἀρναία.
- 15) Ὁ Γεώργιος Ραδίντσις.

- 16) Ὁ Γεώργιος Σχοινᾶς.
 17) Ὁ Δημήτριος Παπαγεράκης ἀπὸ τὰ Βραστιά.
 18) Ὁ Γεώργιος Καραγκάνης, ἀπὸ τὸν Ταξιάρχη.
 19) Ὁ Ἰωάννης Κάσσανδρος, ἀπὸ τὰ Βραστιά.
 20) Ὁ Ἀθανάσιος Στεριανόπουλος, ἀπὸ τὰ Βραστιά.
 † 21) Ὁ Ἠλίας Γεωργιάδης ἀπὸ τὸ Λαγκαδᾶ.
 † 22) Ὁ Δημήτριος Βατιανός, ἀπὸ τὴν Κασσάνδρα.
 23) Ὁ Γεώργιος Λιβινίσιος ἀπὸ τὸν Πολύγυρο.
 24) Ὁ Γεώργιος Παπαγεωργίου, ἀπὸ τὸ Καταφύγιον.
 25) Ὁ Χρῆστος Τσιάμης, ἀπὸ τὴν Κρήτη.
 † 26) Ὁ Ἀρσένης Ἐπίκουρος, ἀπὸ τὸν Ἅγιο Νικόλα.
 27) Ὁ Ἀχιλεὺς Σπανόπουλος, ἀπὸ τὴν Κέρκυρα.
 28) Ὁ Μενέλαος Μακεδὼν (ἀγνώστου καταγωγῆς).
 † 29) Ὁ Ἀντωνιάδης, ἀπὸ τὴ Στενήμαχο.
 30) Ὁ Κωδοῦνης ἀπὸ τὴν Ἀρναία.

Δὲν μπορῶ νὰ μὴν ἀναφέρω καὶ τὶς νηπιαγωγοὺς Ἑλένη Ἀποστολάκη, Εὐθυμία Τζοάνου, Εὐθυμία Χαραμῆ, Μαρία Καραγκάνη, Εὐμορφία Παλαμίδου.

Τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἡ σκέψη μου φτερουγίζει εὐλαβικὰ πρὸς τοὺς δασκάλους αὐτοὺς τοῦ Γένους, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἀπαράμιλλη καὶ ἀσύγκριτη ἀφοσίωση πρὸς τὴ θρησκεία καὶ τὴν πατρίδα κατώρθωσαν στὰ μαῦρα καὶ δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια τῆς σκλαβιάς νὰ διατηρήσουν ἄσβεστη τὴ φλόγα τοῦ πατριωτισμοῦ στὶς καρδιές τόσοων καὶ τόσοων γενεῶν Ἑλληνοπαίδων.

Καὶ ἐπωφελοῦμαι τῆς ἐγκαιρίας γιὰ νὰ κάμω ἐδῶ μιὰ ὑπόδειξη πρὸς τὸν διδασκαλικὸ Σύλλογο Χαλκιδικῆς Ἄς τελέσῃ ἓνα θρησκευτικὸ μνημόσυνο αὐτῶν τῶν δασκάλων, πὺν κάτω ἀπὸ τόσοον δυσχερεῖς συνθῆκες μεταλαιπάδεναν τὰ φῶτα τους στὰ ἑλληνόπουλα καὶ δυνάμωναν τὴν πίστη τους στὰ ἔθνικὰ ιδεώδη.

Καὶ ἄς ἐπακολονθῆσῃ στὴν αἴθουσα αὐτὴ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Πολυγύρου ἓνα πνευματικὸ μνημόσυνο, ὅπου νὰ ἐξαρθῇ ἡ δράση τους καὶ νὰ τονισθῇ ὅτι εἶναι παντοτεινὴ ἡ εὐγνωμοσύνη ὅλων ἡμῶν τῶν μεταγενεστέρων.

τογραφία τοῦ Πολυγύρου) καὶ ἓνα χάριτην αὐτῆς ὅπως ἦταν τὸ 1901. Ἴσως μοῦ δοθῆ ἢ δυνατὸς νὰ τὸ μεταφράσω ἀργότερα ὁλόκληρο.

Σὰς ἀνάφερα ἐντυπώσεις περιηγητῶν ποὺ περισυνέλεξα ἐγώ.

Γιὰ τὸ θέμα μας πολὺ χρήσιμα, πολύτιμα θὰ ἔλεγα, εἶναι καὶ τὰ συγγράμματα τῶν κάτωθι περιηγητῶν.

1) Pierre Belon: Observations de plusieurs Singularités en Grèce.

Ἐκδόθηκε στὸ Παρίσι τὸ 1554.

2) Paul Lucas: Voyage dans la Grèce, la Macedonie et Asie mineure.

Ἐκδόθηκε στὸ Παρίσι τὸ 1712.

3) D' Anse de Villoison: Voyage pittoresque de la Grèce.

Ἐκδόθηκε στὸ Παρίσι τὸ 1782.

Τὰ βιβλία αὐτὰ τὰ ἀναζήτησα στὴν ἐθνικὴ βιβλιοθήκη τῶν Ἀθηνῶν ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν τὰ βρῆκα. Πρέπει ὁ ἱστοριοδίφης νὰ ἀποτανθῆ στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Παρισιοῦ.

Ἀνέφερα καὶ τὴ βιβλιογραφία αὐτὴ γιὰ κείνον ποὺ θὰ θελήσῃ ἀργότερα νὰ συμπληρώσῃ καὶ νὰ ὁλοκληρώσῃ τὴν ἐργασία μου αὐτὴ γύρω ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ Πολυγύρου.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Ἡ Χαλκιδικὴ πῆρε μέρος σὲ ὅλους τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ Ἔθνους. Τεράστιες ἦταν οἱ ὕλικές καταστροφές της καὶ χιλιάδες τὰ θύματα αὐτῆς τῆς συμμετοχῆς της στοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους γιὰ τὴν Ἐλευθερία.

Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συμβῆ ἄλλοιῶς. Ὁ Κουζινερύ, ποὺ ἀναφέραμε πρὸ πάνω, στὸ βιβλίον του «Ἐνα ταξίδι διὰ μέσον τῆς Μακεδονίας» λέγει:

«Δὲν ἤθελα, νὰ φύγω ἀπὸ τὴ Μακεδονία, χωρὶς νὰ πάω νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν Χαλκιδικὴν μὲ τὴν τόσο λαμπρὴ ἀρχαία Ἱστορία της, χωρὶς νὰ δῶ τὸ θέατρο τῶν πολέμων, ποὺ προκάλεσαν οἱ φιλοδοξίες τοῦ Φιλίππου». Καὶ προσθέτει:

«Ἡμῶνα ἐκ τῶν προτέρων βέβαιος, ὅτι θάβρισκα ἀνὰ τὰ θουνὰ καὶ τὶς πεδιάδες της, στοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὶς κατοικοῦν, τὰ γνωρίσματα ἐκεῖνα τὰ ἰδιαίτερα, ποὺ θὰ θύμιζαν τοὺς προγόνους τους». Καὶ ἐξακολουθεῖ μὲ τοῦτα τὰ χαρακτηριστικά: «Σ' ὅλο τὸ Μεσαίωνα οἱ κάτοικοι τῆς Ἐπαρχίας αὐτῆς δὲν ἀπέφυγαν τὶς συμφορὰς καὶ τὶς ἄλλες μάστιγες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες

Ἐπαναλαμβάνω τὴν παράκλησή μου, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ σχολικῶν βιβλίων πὸν ἐκδίδονται μὲ ἕξοδα τοῦ Κράτους ἀπὸ τὸν Ὄργανισμό Ἐκδόσεως Σχολικῶν βιβλίων, νὰ ἐπέμβουν οἱ ἀρμόδιοι παράγοντες στοῦ Ὑπουργεῖο Παιδείας γιὰ τὴν ἀναγνώριση τῶν ἀγώνων μας καὶ τῶν θυσιῶν μας.

Καὶ δὲν ξέρω γιατί ἔρχεται στὴ μνήμη μου μιὰ ρήση τοῦ Κολοκοτρώνη: «Ὅταν δὲν φαίνεται τὸ δίκηό σου, ψήλωσέ το μὲ τὸ χέρι σου. Καὶ ὅταν δὲν σοῦ τὸ δίδουν πάρτο μὲ τὸ σπαθί σου».

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Πέρασε ἡ ὥρα, καὶ ἡ κλεψύδρα τοῦ χρόνου τῆς διαλέξεως ἐξαντλήθηκε. Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ σᾶς μιλοῦσα ἀκόμα γιὰ τὴ νεωτέρα ἱστορία τοῦ Πολυγύρου, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή του ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγὸ, γιὰ τὴ συμμετοχὴ τῶν παιδιῶν του στοὺς πολέμους ἀπὸ τὸ 1912 καὶ δῶθε, γιὰ τὴν τωρινή του κατάσταση, γιὰ τὰ δημοτικὰ τραγούδια του, τὰ λαογραφικὰ του στοιχεῖα, ὅπως ἐπίσης καὶ γιὰ τὴν προοπτικὴ τοῦ μέλλοντός του.

Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχουν περιθώρια χρόνου γιὰ τὴ διάλεξη αὐτὴ. Ἐπειτα ἴσως καὶ νὰ σᾶς κούρασα, μολονότι παρηγοροῦμαι μὲ τὴ σκέψη ὅτι:

VOLENTI NON FIT INJURIA

ὅπως λέμε «ἤθελές τα καὶ ἔπαθές τα».

Ἴσως, καὶ λέγω ἴσως, διότι οἱ ἐπαγγελματικὲς καὶ ἄλλες ἐπισημονικὲς ἐνασχολήσεις δὲν ἀφίνουν καὶ πολὺν χρόνον στὴ διάθεσή μου. μοῦ δοθῆ ἡ εὐκαιρία νὰ δώσω καὶ μιὰ δεύτερη διάλεξη ἐπὶ τῶν σημείων ἐκείνων πὸν σήμερα παρέλειψα. Μπορεῖ νὰ ἐμφανισθῶ καὶ τρίτη φορὰ ἐνώπιόν σας γιὰ νὰ σᾶς μιλήσω γιὰ ἓνα προσφιλέ μου θέμα «Πῶς ἦταν ἡ ζωὴ στὴν Χαλκιδικὴ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος».

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Κάναμε μαζὶ μιὰ ἀναδρομὴ στοῦ παρελθόν τοῦ Πολυγύρου καὶ ζήσαμε κατὰ κάποιον τρόπο τὴν ἱστορία του.

Καὶ ἴσως οἱ ψυχὲς τῶν προπατόρων μας νὰ φτερουγίζουν τὴ στιγμή αὐτὴ ἐδῶ στὴν αἴθουσα εὐχαριστημένες μὲ τὸ μνημόσυνο αὐτό.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἐτελείωσα. Σᾶς εὐχαριστῶ μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά γιὰ τὴν προσοχὴ καὶ τὴν εὐμένεια μὲ τὴν ὁποία μὲ ἀκούσατε.